

Αριθμός 185

**ΟΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΡΩΝ ΝΟΜΟΙ
ΤΟΥ 2002 ΜΕΧΡΙ 2008
(106(Ι)/2002, 60(Ι)/2005, 76(Ι)/2006, 22(Ι)/2007 και 11(Ι)/2008)**

Διάταγμα με βάση το άρθρο 7(2)(γ)

Για σκοπούς εναρμόνισης με την πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο –

«Οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1991 για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης»,

Ο Υπουργός Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, ασκώντας τις εξουσίες του με βάση το άρθρο 7(2)(γ) του Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών Νόμων, του 2002 μέχρι 2008, εκδίδει το ακόλουθο Διάταγμα, με το οποίο εγκρίνεται το Πρόγραμμα Δράσης για Προστασία των Ευπρόσβλητων Ζωνών από τη Νιτρορύπανση, το οποίο αντικαθιστά το υφιστάμενο Διάταγμα Κ.Δ.Π. 41/2004.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΝΕΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗ
ΝΙΤΡΟΥΡΥΠΑΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ**

1. Εισαγωγή

Η νιτρορύπανση των υπόγειων και επιφανειακών νερών είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο που οφείλεται κατά κύριο λόγο στις γεωργικές δραστηριότητες.

Η εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης αποτελεί ουσιώδους σημασίας δραστηριότητα που αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην προστασία του περιβάλλοντος και συγκεκριμένα της ρύπανσης των υπογείων και επιφανειακών νερών από τα νιτρικά, λαμβάνοντας μέτρα για περιορισμό της.

Το άζωτο αποτελεί κύριο θρεπτικό στοιχείο απαραίτητο για την ομαλή ανάπτυξη και καρποφορία των φυτών. Η νιτρική μορφή του αζώτου είναι ευκίνητη μέσα στο έδαφος με δυνατότητα να καταλήγει στα υπόγεια νερά. Σε επικλινή εδάφη λόγω χαμηλής απορροφητικότητας / διηθητικότητας, μετά από έντονες βροχοπτώσεις, τα νιτρικά μπορούν να παρασυρθούν ένεκα επιφανειακής απορροής και να προκαλέσουν ρύπανση των επιφανειακών νερών.

Κύρια πηγή των νιτρικών στο έδαφος είναι τα αζωτούχα λιπάσματα, τα κτηνοτροφικά απόβλητα (π.χ. κοπριές), η λάσπη και τα επεξεργασμένα λύματα από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων, η οργανική ουσία του εδάφους, τα διάφορα οργανικά υπολείμματα κ.α.

Η υποχρέωση για προστασία των νερών από τη νιτρορύπανση, απορρέει από τη σχετική οδηγία (91/676/EC) που αφορά τις γεωργικές δραστηριότητες. Για σκοπούς εναρμόνισης με την Οδηγία αυτή, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει εκδώσει τους Περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών Νόμους του 2002 μέχρι 2008, τους περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Νιτρορύπανση Γεωργικής Προέλευσης) Κανονισμούς του 2002, το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Πρόγραμμα Δράσης για Προστασία των Ευπρόσβλητων Ζωνών από τη Νιτρορύπανση) Διάταγμα του 2004, τα περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Ευπρόσβλητες Ζώνες λόγω Νιτρορύπανσης και Κατηγορίες Νερών που Υφίστανται ή Ενδέχεται να Υποστούν Νιτρορύπανση) Διατάγματα του 2004 και το Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής που αναθεωρήθηκε το 2007 (Κ.Δ.Π. 263/2007).

Μέσα σ'αυτά τα πλαίσια έχουν καθοριστεί ευπρόσβλητες από νιτρορύπανση περιοχές, όπου τα νερά υφίστανται ρύπανση ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορύπανση από γεωργική ή και κτηνοτροφική δραστηριότητα, με βασικό κριτήριο την ποιότητα των νερών όσον αφορά την περιεκτικότητά τους σε νιτρικά.

Το Τμήμα Γεωργίας με βάση τη σχετική νομοθεσία θέτει σε εφαρμογή το παρόν

πρόγραμμα δράσης για περιορισμό της νιτρορύπανσης στις ευπρόσβλητες ζώνες.

Κάθε παραγωγός, θα πρέπει να συνειδητοποιήσει και κατανοήσει τους κινδύνους που συνδέονται από την κακή χρήση των λιπασμάτων, ιδιαίτερα των αζωτούχων, λόγω του ότι η χρήση τους σχετίζεται άμεσα με τη νιτρορύπανση. Κύριος στόχος όλων των γεωργοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων θα πρέπει να είναι η αποτροπή της ρύπανσης των υπόγειων και επιφανειακών νερών με νιτρικά.

Για να γίνει κατορθωτή η όλη προσπάθεια πρέπει να ληφθούν υπόψη όλοι εκείνοι οι παράγοντες που μπορούν άμεσα ή έμμεσα να συμβάλουν στη νιτρορύπανση και αφορούν την παραγωγή, μεταφορά, αποθήκευση και χρήση των λιπασμάτων και των άλλων ουσιών που δυνητικά μπορούν να προκαλέσουν ρύπανση. Ως εκ τούτου, πρέπει να λαμβάνονται όλα τα αναγκαία μέτρα για προστασία.

Οι παραγωγοί των οποίων καλλιεργούμενα τεμάχια εμπίπτουν σε ευαίσθητη από νιτρορύπανση ζώνη, οφείλουν να συμμορφώνονται με τις ακόλουθες οδηγίες:

Μέρος I: Πρόνοιες Προγράμματος Δράσης

A. Λιπάσματα

A1. Χρήση Λιπασμάτων

Για την εφαρμογή ορθολογικής λίπανσης στις διάφορες καλλιέργειες πρέπει να συνεκτιμώνται διάφοροι παράγοντες, μεταξύ των οποίων είναι:

- ανάγκες της καλλιέργειας σε θρεπτικά στοιχεία (ανάλογα με το είδος, ηλικία και στάδιο καλλιέργειας)
- εποχή φύτευσης και ανάπτυξης της καλλιέργειας
- εδαφολογικές συνθήκες (μηχανική σύσταση, χημική σύσταση, κλίση εδάφους)
- τα διαθέσιμα θρεπτικά στοιχεία εντός του εδάφους (μέσω εδαφικών αναλύσεων)

- κλιματικές συνθήκες (βροχόπτωση, εξάτμιση)
- ποσότητα και ποιότητα νερού άρδευσης
- μέθοδος άρδευσης/ λίπανσης
- οποιαδήποτε προσθήκη αζώτου μέσω άλλων πρόσθετων πέραν των λιπασμάτων

Η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των λιπασμάτων, επιτυγχάνεται με την εφαρμογή από τους παραγωγούς προγραμμάτων λίπανσης, στα οποία, μεταξύ των άλλων, λαμβάνονται υπόψη οι πιο πάνω παράγοντες.

Θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η μορφή του αζώτου και ο χρόνος εφαρμογής του και να εφαρμόζεται στην καλλιέργεια όταν το έχει ανάγκη.

Για περιορισμό της απορροής και διήθησης των νιτρικών ενδείκνυται όπως για τη βασική λίπανση να χρησιμοποιούνται μορφές αζώτου δυσκίνητες στο έδαφος ή λιπάσματα βραδείας αποδέσμευσης και για τις επιφανειακές λιπάνσεις λιπάσματα άμεσης πρόσληψης του αζώτου.

Γενικά απαγορεύεται η χρήση των αζωτούχων λιπασμάτων :

- Αν τα εδάφη είναι κεκορεσμένα με νερό, πλημμυρισμένα, παγωμένα ή χιονισμένα.
- Όταν σημειώνονται έντονες βροχοπτώσεις ιδιαίτερα σε πολύ επικλινή ή και αβαθή εδάφη
- Σε απόσταση μικρότερη των 10 μέτρων από ρυάκια, των 50 μέτρων από λίμνες και ποταμούς και των 300 μέτρων από πηγές ή γεωτρήσεις που χρησιμοποιούνται για υδατοπρομήθεια, εκτός αν ορίζονται για τη συγκεκριμένη γεώτρηση ζώνες προστασίας με βάση το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Μέτρα Προστασίας των Υπογείων Νερών) Διάταγμα (Κ.Δ.Π. 45/1996). Οι αποστάσεις ισχύουν μόνο με την προϋπόθεση ότι θα τηρείται ο Κώδικας Ορθής Γεωργικής Πρακτικής.

Στις περιπτώσεις των επιφανειακών αζωτούχων λιπάνσεων, οι λιπάνσεις θα πρέπει να γίνονται σε περισσότερες από μία εφαρμογή όταν οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν.

Οι μέθοδοι λίπανσης πρέπει να εξασφαλίζουν ομοιόμορφη κατανομή των λιπασμάτων και τα συστήματα λίπανσης να βρίσκονται πάντα σε καλή λειτουργική κατάσταση.

Για σκοπούς μείωσης χρήσης λιπασμάτων επιδιώκεται η εναλλαγή καλλιεργειών ή/και αμειψισποράς.

Α2. Αποθήκευση – Διακίνηση Λιπασμάτων

Ο κάθε πωλητής και χρήστης των λιπασμάτων στις ευπρόσβλητες ζώνες πρέπει να τηρεί τις πιο κάτω αρχές σχετικά με την αποθήκευση και μεταφορά των λιπασμάτων:

α. Οι χώροι αποθήκευσης πρέπει να είναι στεγανοποιημένοι και να πληρούν τις προδιαγραφές για αποφυγή εισροής των νερών της βροχής ή και απορροής τους.

β. Τα λιπάσματα αποθηκεύονται σε χώρους που απέχουν τουλάχιστον 50 μέτρα από τα επιφανειακά νερά, όπως λίμνες, δεξαμενές, ποταμοί κλπ. και 300 μέτρα από πηγές ή γεωτρήσεις που χρησιμοποιούνται για υδατοπρομήθεια εκτός αν ορίζεται για τη συγκεκριμένη γεώτρηση ζώνη προστασίας με βάση το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Μέτρα Προστασίας των Υπογείων Νερών) Διάταγμα (Κ.Δ.Π. 45/1996).

γ. Υποχρεούται να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε τα λιπάσματα να βρίσκονται σε ασφαλείς συσκευασίες και κατά την μεταφορά, την αποθήκευση και τη χρήση τους να μην καταστρέφονται.

δ. Τα υγρά λιπάσματα να αποθηκεύονται σε στεγανά, αντιοξειδωτικά και άθραυστα δοχεία, να αποφεύγεται η υπερπλήρωση των δοχείων και αυτά να

τοποθετούνται σε θέσεις ασφαλείς για την αποτροπή κάθε κινδύνου πρόκλησης ρύπανσης λόγω πτώσης ή θραύσης του δοχείου ή διασποράς του λιπάσματος.

ε. Λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα κατά την μεταφορά ώστε να αποφεύγονται ατυχήματα και ο κίνδυνος διασποράς τους στο περιβάλλον.

B. Κτηνοτροφικά Απόβλητα-Λάσπη

B1. Χρήση κτηνοτροφικών αποβλήτων – Λάσπης

Η διάθεση των κτηνοτροφικών αποβλήτων και λάσπης από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων στις ευπρόσβλητες ζώνες πρέπει να γίνεται σύμφωνα με ολοκληρωμένο πρόγραμμα διαχείρισης. Κατά τη μεταφορά, αποθήκευση και τη χρήση τους ως εδαφοβελτιωτικό πρέπει να ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι ρύπανσης του περιβάλλοντος.

Διευκρινίζεται ότι η λάσπη που προέρχεται από την επεξεργασία των αστικών λυμάτων χαρακτηρίζεται ως οργανικό απόβλητο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για γεωργικούς σκοπούς με την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Χρησιμοποίηση Ιλύος στη Γεωργία) Κανονισμοί (Κ.Δ.Π. 517/2002).

Η εφαρμογή των αποβλήτων στο έδαφος γίνεται μετά από κατάλληλο προγραμματισμό που περιλαμβάνει:

- Υπολογισμό της καλλιεργήσιμης έκτασης, της ποσότητας του αποβλήτου και της περιεκτικότητας του σε άζωτο που θα εφαρμοστεί και η ποσότητα του καθαρού αζώτου δεν πρέπει να υπερβαίνει τις ανάγκες της φυτείας και κατά γενικό κανόνα τα 17 κιλά ολικού αζώτου /δεκάριο/ έτος.
- Οι παραγωγοί κτηνοτροφικών αποβλήτων και λάσπης οφείλουν να προβαίνουν σε χημικές αναλύσεις, σύμφωνα με τους όρους της άδειας

απόρριψης αποβλήτων, εκεί όπου ισχύει.

- Ως κατευθυντήριες γραμμές θεωρούνται όλα τα επίσημα διαθέσιμα στοιχεία που αναφέρονται στην περιεκτικότητα της κοπριάς σε συνολικό άζωτο.
- Καθορισμό της περιοχής στην οποία απαγορεύεται η χρήση σύμφωνα με τα πιο κάτω. Τα απόβλητα (υγρά και στερεά) δεν πρέπει να διατίθενται σε απόσταση μικρότερη από 300 μέτρα από πηγές ή γεωτρήσεις που χρησιμοποιούνται για υδατοπρομήθεια εκτός αν ορίζονται για τη συγκεκριμένη γεώτρηση ζώνες προστασίας με βάση το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Μέτρα Προστασίας των Υπογείων Νερών) Διάταγμα (Κ.Δ.Π. 45/1996). Τα απόβλητα δεν πρέπει να διατίθενται σε απόσταση μικρότερη των 10 μέτρων από ρυάκια και 50 μέτρων από ποταμούς και λίμνες. Οι αποστάσεις ισχύουν μόνο με την προϋπόθεση ότι θα τηρείται ο Κώδικας Ορθής Γεωργικής Πρακτικής.
- Γίνεται εκτίμηση του κινδύνου πρόκλησης πιθανής ρύπανσης στο τεμάχιο και καθορίζεται ανάλογο πρόγραμμα εφαρμογής για ελαχιστοποίηση των κινδύνων ρύπανσης.

Κατά την εφαρμογή υγρών κτηνοτροφικών αποβλήτων λαμβάνονται μέτρα ώστε:

- Σε κεκλιμένα εδάφη η εφαρμογή γίνεται σε ποσότητες και με τρόπο που να αποκλείει την απορροή τους (και) σε περισσότερες από μία δόσεις.
- Η διάθεση τους στο έδαφος μπορεί να γίνεται σε ξηρικές καλλιέργειες, όπως τα σιτηρά, μετά το θερισμό και πριν την σπορά και στη συνέχεια να ενσωματώνονται στο έδαφος αμέσως, για μείωση της οχληρίας και των εκπομπών αμμωνίας.

- Η εφαρμογή τους μπορεί να γίνει με ειδικά μηχανήματα ή μέσω των συστημάτων άρδευσης τα οποία διατηρούνται σε καλή λειτουργική κατάσταση.

Απαγορεύεται η εφαρμογή τους σε πολύ επικλινή εδάφη, την περίοδο των έντονων βροχοπτώσεων ή όταν τα εδάφη είναι σε κατάσταση υδατοκορεσμού.

Κατά την εφαρμογή των στερεών κτηνοτροφικών αποβλήτων λαμβάνονται τα ακόλουθα μέτρα:

- Όταν θα χρησιμοποιηθούν σε σιτηρά, τότε μπορούν να ενσωματωθούν αμέσως μετά το θερισμό ή τουλάχιστο τρεις μήνες πριν τη σπορά, ενώ εάν είναι χωνεμένα μπορούν να ενσωματωθούν μέχρι και λίγο πριν τη σπορά.
- Στις δενδρώδεις φυτείες συστήνεται να χρησιμοποιούνται χωνεμένα κατά τη χειμερινή περίοδο.
- Στα λαχανικά η προσθήκη χωνεμένων αποβλήτων δυνατό να γίνει λίγο πριν τη φύτευση ή αχώνευτων όταν μεσολαβούν τουλάχιστο τρεις μήνες πριν τη φύτευση με άμεση ενσωμάτωση τους στο έδαφος και στη συνέχεια άρδευση, αν δεν υπάρχει ικανοποιητική υγρασία στο έδαφος.
- Η τοποθέτηση τους μπορεί να γίνει είτε με κοπροδιανομέα είτε με οποιοδήποτε πρακτικό τρόπο φτάνει να επιτυγχάνεται ομοιόμορφη διασπορά και ενσωμάτωση στο έδαφος.

B2. Αποθήκευση κτηνοτροφικών αποβλήτων- λάσπης

Οι χώροι αποθήκευσης των κτηνοτροφικών αποβλήτων- λάσπης πρέπει να:

- Είναι στεγανοποιημένοι και να πληρούν τις προδιαγραφές για αποφυγή εισροής σε αυτούς όμβριων νερών από τη γύρω περιοχή ή και τυχόν απορροής αποβλήτων στο έδαφος και τα νερά.
- Να βρίσκονται σε απόσταση πέραν των 50 μέτρων από επιφανειακά νερά όπως λίμνες, δεξαμενές, ποταμοί, κλπ. και 300 μέτρα από πηγές ή γεωτρήσεις εκτός αν ορίζονται για τη συγκεκριμένη γεώτρηση ζώνες προστασίας με βάση το περί Ελέγχου της Ρύπανσης των Νερών (Μέτρα Προστασίας των Υπογείων Νερών) Διάταγμα (Κ.Δ.Π. 45/1996).
- Να έχουν τέτοιο μέγεθος ώστε να μπορούν να αποθηκεύουν τις παραγόμενες ποσότητες αποβλήτων κατά την περίοδο που δεν γίνεται διάθεση τους στο έδαφος, εκτός και αν αποδειχθεί ότι κάθε ποσότητα θα διατίθεται κατά τρόπο αβλαβή για το περιβάλλον. Ως ελάχιστος αποθηκευτικός χώρος των κτηνοτροφικών αποβλήτων θεωρείται αυτός όπου ο όγκος του έχει τη δυνατότητα αποθήκευσης του αποβλήτου για περίοδο τουλάχιστο έξι μηνών.

Γ. Τήρηση αρχείου

Για την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης απαιτείται η τήρηση αρχείου για κάθε αγροτεμάχιο εντός των ευπρόσβλητων ζωνών στο οποίο καταχωρούνται οι προσθήκες ουσιών που περιέχουν άζωτο, η προέλευση και η σύσταση τους, οι ημερομηνίες παραλαβής και εφαρμογής και άλλα στοιχεία. Όλα τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία κρατούνται για σκοπούς ελέγχου (π.χ. αποδείξεις, τιμολόγια).

Δ. Μέθοδοι άρδευσης

Σκοπός της καταγραφής των πιο πάνω στοιχείων είναι για να είναι σε θέση ο επιθεωρητής να παρακολουθεί ή να ελέγχει την εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης.

Στ. Διεξαγωγή χημικών αναλύσεων

Επιβάλλεται η χρήση βελτιωμένων συστημάτων άρδευσης, όπου αυτό είναι δυνατό, στις ευαίσθητες στη νιτρορύπανση ζώνες.

Αποφεύγεται η άρδευση με κατάκλιση ιδιαίτερα σε επικλινή εδάφη.

Οι χημικές αναλύσεις φύλλων και εδάφους αποτελούν σημαντικό καθοδηγητικό εφόδιο γιατί καθορίζουν τα επίπεδα των θρεπτικών στοιχείων που υπάρχουν στο φυτό και το έδαφος.

Χημικές αναλύσεις εδάφους για ολικό άζωτο (νιτρικά) γίνονται κάθε τρία χρόνια.

Εάν το τεμάχιο δεν είναι ομοιόμορφο, η έκταση είναι μεγάλη ή συνυπάρχουν διάφορες φυτείες τότε θα πρέπει να γίνονται περισσότερες αναλύσεις εδάφους.

Η εποχή που πρέπει να πραγματοποιούνται οι αναλύσεις εξαρτάται από το είδος, το στάδιο της καλλιέργειας και από το είδος του δείγματος (έδαφος, φύλλα).

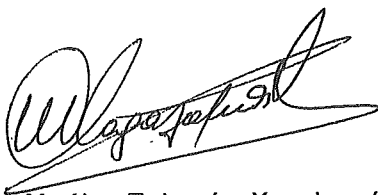
ΜΕΡΟΣ II: Ενημέρωση/ επιμόρφωση

Όταν εφαρμόζεται υδρολίπανση, οι δειγματοληψίες διενεργούνται στο ενδιάμεσο δύο λιπάνσεων.

Η καταλληλότερη περίοδος δειγματοληψιών φύλλων και εδάφους στην περίπτωση των φυλλοβόλων είναι ο Ιούνιος- Ιούλιος και για τα εσπεριδοειδή η περίοδος Ιουλίου – αρχές Οκτωβρίου.

Οι χημικές αναλύσεις γίνονται αποδεκτές μόνο αν η δειγματοληψία γίνεται σύμφωνα με τις θεσμοθετημένες διαδικασίες.

Για επίτευξη των στόχων του Προγράμματος Δράσης στις ευπρόσβλητες ζώνες απαιτείται συνεχής επιμόρφωση και ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων.



Μιχάλης Πολυνείκη Χαραλαμπίδης
Υπουργός Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΛΙΠΑΝΣΗ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

ΦΥΤΕΙΑ	ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΑΖΩΤΟ (Kg/δεκ.)	ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΛΙΠΑΝΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΤΕΣ			
Πρώιμες ανοιξιάτικες	Μέχρι 15	Λόγω της βρόχινης περιόδου κατά την οποία αναπτύσσονται το αζωτούχο λίπασμα, συστήνεται να ενσωματώνεται μέχρι τη μισή ποσότητα με τη φύτευση αποφεύγοντας την έκπλυση του εάν επικρατήσει μεγάλη βροχόπτωση.	Σε όλες τις περιπτώσεις η μορφή του αζώτου που πρέπει να χρησιμοποιείται με τη φύτευση των πατατών είναι η αμμωνιακή ή άλλη μορφή βραδείας απελευθέρωσης του αζώτου, με σκοπό τη μείωση του κινδύνου έκπλυσης του αζώτου στα βαθύτερα στρώματα. Για την επιφανειακή λίπανση των παταποφυτιών συστήνεται η νιτρική αμμωνία. Στην περίπτωση της άρδευσης με σπρίνκλερ λίπανση γίνεται μέχρι την ηλικία 60-70 ημερές από τη φύτευση ενώ στην περίπτωση της άρδευσης με σταγόνες η λίπανση σταματά τουλάχιστο 2-3 βδομάδες πριν τη συγκομιδή.
Οψιμες ανοιξιάτικες	Μέχρι 25	Μέχρι τη μισή ποσότητα του αζώτου να ενσωματώνεται στο έδαφος με τη φύτευση και η υπόλοιπη ποσότητα του αζώτου θα δίδεται σε μικρές δόσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Στην περίπτωση που εφαρμόζεται η υδρολίπανση μέσω του συστήματος άρδευσης, η μισή ποσότητα μπορεί να εφαρμοστεί με τη φύτευση υπό μορφή θειικής αμμωνίας και η υπόλοιπη ποσότητα του αζώτου να δίδεται σε μικρές δόσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα.	
Χειμερινές	Μέχρι 15	Συστήνεται η ενσωμάτωση του αζώτου μέχρι και τα 2/3 με τη φύτευση.	
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ			
Για παραγωγή μέχρι 6 τον /δεκ.	Μέχρι 20	Μέχρι και τα 2/3 του αζώτου συστήνεται να δίδεται τέλος του χειμώνα- νωρίς την Άνοιξη υπό μορφή θειικής αμμωνίας και η	Τονίζεται ότι απαγορεύεται η εφαρμογή λιπασμάτων που περιέχουν άζωτο σε νιτρική

Για παραγωγή μέχρι 10 τόν/δεκ.	Μέχρι 25	υπόλοιπη ποσότητα σε 2 – 3 δόσεις (νιτρική αμμωνία, ουρία κλπ.)	μορφή το Φθινόπωρο και το Χειμώνα. Στην περίπτωση που εφαρμόζεται η υδρολίπανση η λίπανση αρχίζει με την έναρξη της άρδευσης και σταματά περί το τέλος Σεπτεμβρίου.
ΦΥΤΕΙΑ	ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΑΖΩΤΟ (Κg/δεκ.)	ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΛΙΠΑΝΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΣΙΤΗΡΑ	Μέχρι 9	Η πρακτική που εφαρμόζεται είναι η ενσωμάτωση ολόκληρης της ποσότητας με τη σπορά υπό αμμωνιακή μορφή. Στις περιπτώσεις όπου γίνεται επιφανειακή λίπανση κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου, τότε η ποσότητα του αζώτου που τοποθετείται με τη σπορά μειώνεται.	
ΦΥΛΛΟΒΟΛΑ	Μέχρι 21	Μέχρι και το 1/2 του αζώτου μπορεί να δοθεί τέλος του Χειμώνα-νωρίς την Άνοιξη υπό μορφή θειικής αμμωνίας και η υπόλοιπη ποσότητα σε 2 – 3 δόσεις (νιτρική αμμωνία, ουρία κλπ.) ξεκινώντας από το τέλος της Άνοιξης μέχρι και το Καλοκαίρι.	Τονίζεται ότι απαγορεύεται η εφαρμογή λιπασμάτων που περιέχουν άζωτο το Φθινόπωρο και το Χειμώνα. Στην περίπτωση που εφαρμόζεται η υδρολίπανση αρχίζει με την έναρξη της άρδευσης και τελειώνει περί το τέλος Σεπτεμβρίου.
ΑΜΠΕΛΙΑ	8	Η λίπανση εφαρμόζεται αργά το Χειμώνα υπό μορφή αμμωνιακή (συνήθως θειική αμμωνία)	Σε επικλινή εδάφη, συστήνεται όπως εφαρμόζονται οι χαμηλότερες δόσεις.
Αρδευόμενα	14		

ΛΑΧΑΝΙΚΑ			
α) Φυλλώδη	Μέχρι 20	Στη βασική λίπανση χρησιμοποιείται αμμωνιακή ή οποιαδήποτε άλλη μορφή αζώτου που δεν ξεπλένεται και δεν πρέπει να ξεπερνά το 1/3 της ολικής ποσότητας. Η υπόλοιπη ποσότητα να δίνεται σε 3-4 δόσεις ή μέσω Β.Σ.Α..	Το ύψος της ποσότητας του αζώτου που χορηγείται πρέπει να είναι ανάλογο με τη διάρκεια της περιόδου συγκομιδής και τις ανάγκες της καλλιέργειας.
β) Πεπονοειδή	Μέχρι 22		
γ) Αγγουράκια	Μέχρι 45		
δ) Ντομάτα	Μέχρι 55		
Για τις ενταπικές καλλιέργειες (θερμοκήπια) και για όσες καλλιέργειες δεν αναφέρονται, οι συστάσεις λίπανσης διαμορφώνονται ανάλογα με τις εισηγήσεις του αρμόδιου κλάδου του Τμήματος Γεωργίας.			
ΦΥΤΕΙΑ	ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΑΖΩΤΟ (Κg/δεκ.)	ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΛΙΠΑΝΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΥΔΡΟΠΟΝΙΚΕΣ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΕΣ			
Η αποστράγγιση των υδροπονικών καλλιεργειών είναι πλούσια σε θρεπτικά στοιχεία και ιδιαίτερα σε αζώτο. Οι εν λόγω μονάδες είτε θα πρέπει να ανακυκλώνουν το θρεπτικό αυτό διάλυμα είτε να το χρησιμοποιούν για άρδευση άλλων καλλιεργειών λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της εξωτερικής καλλιέργειας και τη σύσταση του διαλύματος.			
ΕΛΙΕΣ			
	Μέχρι 25	Μέχρι και το 1/2 του αζώτου μπορεί να δοθεί τέλος του χειμώνα (λίγο πριν τη διαφοροποίηση των σφραμιών) υπό μορφή θειικής αμμωνίας και η υπόλοιπη ποσότητα σε 2 - 3 δόσεις ξεκινώντας από το τέλος της Άνοιξης μέχρι και το Καλοκαίρι.	
ΜΠΑΝΑΝΟΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ			
Η αζωτούχα λίπανση της μπανάνας συστήνεται να δίδεται μέσω των Βελτιωμένων Συστημάτων Άρδευσης - υδρολίπανση. Η λίπανση αρχίζει με την έναρξη της άρδευσης και η μέγιστη συγκέντρωση του αζώτου ανά κυβικό μέτρο νερού δεν πρέπει να ξεπερνά τα 40 γραμμάρια.			